

Bouwsteen ten behoeve van de VHR-opgave

Soorten van de Vogelrichtlijn¹ voor zover betrokken bij de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden

A026 Kleine Zilverreiger² *Egretta garzetta*, broedvogel (*Versie oktober 2024*)

Deze bouwsteen richt zich op de Kleine Zilverreiger in de hoedanigheid van broedvogel. De Kleine Zilverreiger is een broedvogel van ondiepe zoetwatermoerassen en is in Nederland voornamelijk te vinden in het zuidwestelijke Deltagebied en soms op de Waddeneilanden. De soort broedt meestal in kolonies, vaak samen met andere koloniebroeders als Lepelaars en/of Blauwe Reigers. Het dieet bestaat uit kleine vissen, insectenlarven, slakken en garnalen. In de winter trekt een deel van de Nederlandse broedvogels weg naar Zuidwest-Europa en de Atlantische kusten noordelijk tot Zuid-Engeland, terwijl een ander deel in eigen land overwintert. In koude winters kan er grote sterfte optreden onder deze overwinterende vogels. In Nederland broedt ongeveer 0,1% van de Europese populatie.

I. Samenvatting

Landelijk doel³

Vigerend landelijk doel (zie doelendocument, ministerie van LNV 2006)	Geen doel
Voorstel nieuw landelijk doel voor 2050 <i>Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie van ten minste 65 paren, waarmee een gunstige Staat van Instandhouding wordt behouden.</i>	65 paren
Gunstige Referentiewaarde Populatie <i>Omvang populatie behorende bij de toestand waarin een populatie in ons land in een ecologisch 'gezonde' situatie verkeert (zie Vogel et al. 2021).</i>	65 paren
Huidige populatieomvang <i>Gemiddeld aantal broedparen in de periode 2015-2020.</i>	65 paren

Voorstel voor regionale opgave

Het huidige aantal broedparen per regio (provincies en rijkswateren) en de regionale opgaves voor 2050 zijn in tabel 1 weergegeven. Voor de provincies is dit exclusief het aandeel rijkswateren. In deze bouwsteen zijn de rijkswateren gedefinieerd als het voortouwgebied⁴ van Rijkswaterstaat (RWS). Omdat er voor de Kleine Zilverreiger als broedvogel geen aanvullende landelijke opgave is, is er ook geen aanvullende regionale opgave. In beginsel kan dan worden gestuurd op behoud, waarvoor informatie over de actuele regionale aantallen houvast biedt. Meer dan de helft van de Nederlandse Kleine Zilverreigers broedt momenteel binnen de rijkswateren, met name in Natura 2000-gebied Waddenzee in kwelders op de Waddeneilanden (vaak tussen de Lepelaars) en de zuidwestelijke Delta. Buiten de rijkswateren zijn met name Zeeland en Zuid-Holland belangrijke provincies. Wegens sterke jaarlijkse aantalschommelingen, deels afhankelijk van de weersomstandigheden in de winter, is de trend per regio niet met voldoende zekerheid te bepalen.

¹ Richtlijn 2009/147/EG van het Europees Parlement en de Raad van 30 november 2009 inzake het behoud van de vogelstand (PB 2010, L 20), zoals laatstelijk gewijzigd bij verordening (EU) nr. 2019/1010 van het Europees Parlement en de Raad van 5 juni 2019 (PB 2019, L 170).

² Genoemd in bijlage I van de Vogelrichtlijn. Voor Natura 2000-gebieden relevant als broedvogel en niet-broedvogel.

³ Het vigerend landelijk doel is niet zonder meer te vergelijken met het voorgestelde nieuwe landelijke doel. Bij het voorgestelde nieuwe landelijke doel is gebruik gemaakt van sinds 2006 beschikbaar gekomen nieuwe gegevens en informatie, correcties en voortschrijdend inzicht m.b.t. de in Nederland aanwezige vogelpopulaties (zie ook van Kleunen et al. 2017). Daarnaast zijn er verschillen in de systematiek om landelijke doelen te bepalen (ministerie van LNV 2006, Vogel et al. 2021).

⁴ Natura 2000-gebied waar RWS of een provincie voortouwnemer is. De rol van voortouwnemer is vooral die van eerst verantwoordelijke bij het opstellen van het beheerplan.

Tabel 1. Voorstel voor opgave (aantal paren) per regio (rijkswateren en provincies exclusief aandeel rijkswateren) van de populatie van de Kleine Zilverreiger als broedvogel voor 2050. De rijkswateren zijn gedefinieerd als het voortouwgebied van RWS. Tevens weergegeven zijn de huidige populatieomvang, het procentueel aandeel in de Nederlandse broedpopulatie en de korte termijntrend. De trend heeft betrekking op de provincies inclusief de rijkswateren. De verdeling van het huidige aantal paren over de regio's is als vertrekpunt gehanteerd voor de regionale opgaves. n.b. = niet bepaald, ? = onvoldoende gegevens beschikbaar voor trendanalyse.

Regio	Huidige populatie (2015-2020)	Landelijk aandeel regio (2015-2020)	Trend (2009-2020)	Voorstel regionale opgave 2050
rijkswateren	37	58%	n.b.	37
Zeeland	12	19%	?	12
Zuid-Holland	8	12%	?	8
Flevoland	3	4%	?	3
Friesland	2	3%	?	2
Groningen	1	1%	?	1
Noord-Brabant	1	1%	?	1
Noord-Holland	1	1%	?	1
Landelijk	65	100%	stabiel	65

Prioritering

De Kleine Zilverreiger bevindt zich als broedvogel in een gunstige Staat van Instandhouding en er zijn voor zover bekend geen belangrijke potentiële conflicten met landelijke doelen of gebiedsdoelen met habitattypen en/of andere soorten. Er is daarmee geen aanleiding om via prioritering in enige vorm bij te sturen.

II. Inhoudelijke onderbouwing van de bouwsteen

1. Staat van Instandhouding (SvI)

De huidige SvI van de Kleine Zilverreiger als broedvogel wordt als ‘gunstig’ beoordeeld:

Verspreidingsgebied	gunstig
Populatie	gunstig
Leefgebied	gunstig
Toekomstperspectief	gunstig
Staat van Instandhouding	gunstig

Het verspreidingsgebied van de Kleine Zilverreiger als broedvogel in Nederland is sinds de vestiging in 1994 sterk toegenomen. De populatieaantallen zijn momenteel gelijk aan de Gunstige Referentiewaarde (GRW) voor de populatie (zie soortspecifieke onderbouwing hieronder en generieke uitleg box 1) en tonen op de lange termijn een sterk toenemende trend (tabel 2, figuur 1). Het aspect populatie wordt dan ook als ‘gunstig’ beoordeeld. Het leefgebied is in staat om een populatie gelijk aan de GRW in stand te houden. De stabiele trend op de korte termijn (laatste 12 jaar) in combinatie met de afwezigheid van belangrijke knelpunten leiden ertoe dat het toekomstperspectief als ‘gunstig’ is beoordeeld. In het doelendocument (ministerie van LNV 2006) was er nog geen landelijk doel en geen SvI voor de Kleine Zilverreiger als broedvogel bepaald omdat de soort destijds een nieuwkomer was, en nog niet duidelijk was of gesproken kon worden van een bestendige populatie.

Nadere onderbouwing GRW⁵

De Kleine Zilverreiger heeft zich na de inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn in 1980 (Directive Value, DV) in Nederland gevestigd als bestendige broedvogel, waarmee deze soort als ‘nieuwkomer’ wordt beschouwd. In dit verband betekent ‘bestendig’ dat de soort 10 jaar achtereen als broedvogel is vastgesteld. Bij een nieuwkomer is de DV niet te bepalen. Immers, rond de inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn kwam de soort nog niet als bestendige broedvogel voor in Nederland. De Ecologisch Gunstige Referentie (EGR) is bij nieuwkomers evenmin te bepalen. Er is geen duidelijke (relatief) stabiele periode in het verleden aan te wijzen waarin de omstandigheden voor de soort gunstig waren. Bij nieuwkomers wordt daarom het gemiddelde over een recente periode als GRW aangehouden. De GRW voor Kleine Zilverreiger als broedvogel komt daarmee afgerond uit op 65 paren (gemiddelde periode 2015-2020).

Tabel 2. Informatie over de populatieomvang- en ontwikkelingen die betrokken is bij de beoordeling van de Staat van Instandhouding (SvI).

Aspecten kerngetallen SvI	Periode	Conclusie/output
Huidige populatieomvang	2015-2020	65 (50-85) paren
Beoordeling korte termijntrend	2009-2020	stabiel
Beoordeling lange termijntrend	1990-2020	sterke toename (17% per jaar)
Gunstige Referentiewaarde Populatie	2015-2020	65 paren

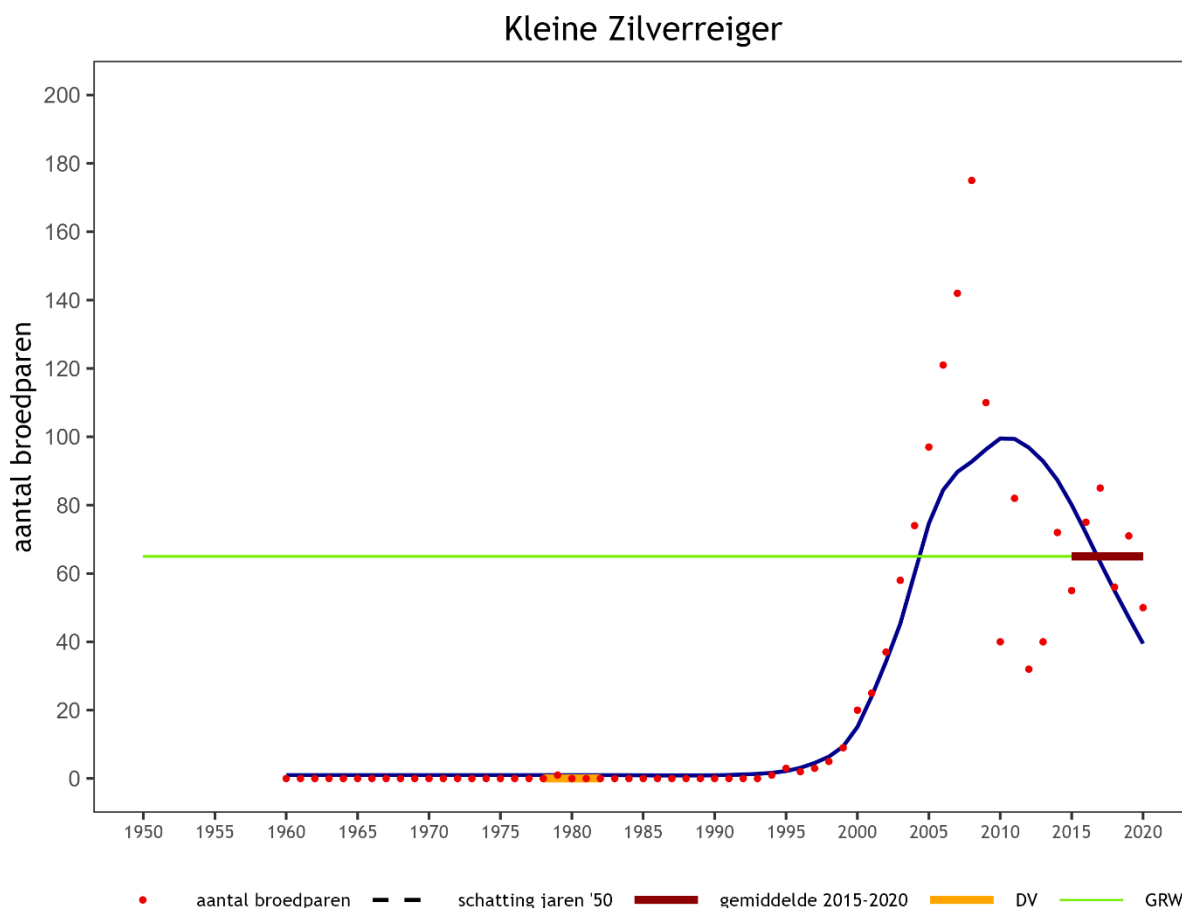
⁵ De te nemen stappen voor het bepalen van de GRW voor niet-broedvogels worden in detail toegelicht in Vogel *et al.* (2021), waarbij het stroomschema in figuur 5.5 (bepaling GRW) wordt gevolgd. Zie ook de generieke uitleg in box 1 van deze bouwsteen.

Box 1. Wat is de GRW en hoe wordt die bepaald voor broedvogels?

Bij de methodiek voor het bepalen van de SvI (Vogel *et al.* 2021) is het voor de beoordeling van het aspect populatie nodig om de actuele populatieomvang te vergelijken met een Gunstige Referentiewaarde (GRW, ofwel *Favourable Reference Value* (FRV)). De GRW schetst de populatieomvang in een ecologische toestand van een populatie die gunstig is en is een objectieve, wetenschappelijk onderbouwde waarde. Bij de bepaling worden alleen ornithologisch-ecologische aspecten betrokken. De GRW voor de populatiegrootte is geen doel op zich maar wel een belangrijke pijler voor de bepaling van de vitaliteit van de populatie. Voor een gunstige SvI moeten echter ook andere aspecten (verspreidingsgebied, leefgebied en toekomstperspectief) op orde zijn. Bij het bepalen van de GRW voor de populatie worden voor broedvogels de hierna beschreven uitgangspunten gehanteerd.

- De Vogelrichtlijn bepaalt dat het niveau van de populatie ten tijde van de inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn (1980), de *Directive Value* (DV), behouden moet blijven. Daarom wordt eerst gezien of de populatieomvang zich toen op een gunstig niveau bevond. Om te voorkomen dat de DV sterk wordt beïnvloed door piek- of daljaren wordt een gemiddelde over 5 jaar aangehouden: de periode 1978-1982. Als de populatie zich in die periode op een gunstig niveau bevond, is de GRW gelijk aan de DV.
- De DV was aantoonbaar ongunstig als er rond 1980 sprake was van een langjarige consistente doorzettende afname, de soort als ‘*depleted*’ werd beschouwd (sterk afgenomen voor 1980 en nog niet hersteld), de soort op de Rode Lijst van 1984 stond en/of de populatie kleiner was dan de kritische populatiegrens (zie uitleg laatste bullet). In die gevallen wordt gekeken naar een *Ecologisch Gunstige Referentie* (EGR). De EGR weerspiegelt de populatieomvang in een periode binnen de tijdsperiode 1950-heden waarin de ecologische omstandigheden voor de soort relatief gunstig waren (zie bullets hierna).
- Bij nogal wat soorten is sprake van een continue afname voorafgaand aan de inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn (periode 1950-1980) en rond 1980 nog geen sprake van herstel. In die gevallen wordt als EGR een schatting over 1950-1959 aangehouden. De GRW is dan bepaald op 90% van die geschatte populatieomvang, om rekening te houden met de onzekerheden in de gegevens in deze periode.
- In de andere gevallen waarbij de DV als ongunstig wordt beschouwd wordt voor het bepalen van de EGR gekeken naar de lange termijn van 30 jaar vóór 1980, en de periode daarna, dus de tijdsperiode 1950-2020. Binnen deze periode wordt gezocht naar een periode van minimaal 10 jaar waarin de soort zich op een (relatief) stabiel en gunstig niveau bevond. Als er geen voldoende stabiele periode wordt gevonden, wordt gekeken of er een langdurige periode (30 jaar) zonder afname was. Indien ontwikkelingen in de EGR-periode passen in de natuurlijke populatieschommelingen (bijv. sterfte in strenge winters gevolgd door herstel) dan kan, ondanks deze fluctuaties, nog steeds gesproken worden van een stabiele periode. Wanneer de DV ongunstig was en de EGR te bepalen is, dan is de GRW gelijk aan de EGR.
- Wanneer de GRW wordt gebaseerd op een EGR die in een periode voor 1980 valt en onomkeerbare ontwikkelingen vóór de inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn het leefgebied van een soort hebben verkleind, dan is de GRW naar beneden bijgesteld. Daarvan is sprake bij soorten van het boerenland; tussen 1950 en 1980 is 16% geschikt broedgebied verdwenen door bebouwing (inclusief infrastructuur).
- In sommige gevallen zijn zowel de EGR als de DV niet goed bruikbaar als GRW, bijvoorbeeld als de populatie zich in 1980 in een dalperiode bevond en er geen EGR te bepalen is, of omdat een soort zich recent gevestigd heeft. In het geval van recente (her)vestiging wordt het gemiddelde over de periode 2015-2020 genomen als GRW. Bij soorten met een ongunstig populatieniveau rond 1980 waarvoor de EGR niet te bepalen is, is teruggevallen op een kritische populatiegrens. Dit is een waarde waaronder de soort niet meer levensvatbaar in Nederland kan voortbestaan en dus de kans op verdwijnen zeer hoog is. Vanwege de onzekerheden rondom deze norm wordt deze zeer terughoudend toegepast.

Voor een nadere uitleg wordt verwezen naar Vogel *et al.* (2021).



Figuur 1. Overzicht van de waarden waarmee de ‘Gunstige Referentiewaarde’ (GRW) voor de populatie van de Kleine Zilverreiger als broedvogel is bepaald. Weergegeven is het globale populatieverloop op basis van aantallen broedparen (rode punten). Voor periodes met jaarlijkse schattingen (enkele missende jaren uitgezonderd) is het populatieverloop weergegeven als een solide donkerblauwe lijn. In periodes waar geen jaarlijkse schattingen beschikbaar zijn, zijn de jaren met een bekende populatieomvang verbonden met een stippellijn. Relevante waarden zijn aangeduid met gekleurde horizontale balkjes: Directive Value (DV, 1978-1982, oranje) en populatieomvang in de periode 2015-2020 (donkerrood). De GRW zelf is weergegeven als lichtgroene horizontale lijn. Voor een verdere toelichting over de methodiek wordt verwezen naar box 1 en Vogel et al. (2021).

2. Landelijke opgave bij een gunstige Staat van Instandhouding (GSvI)

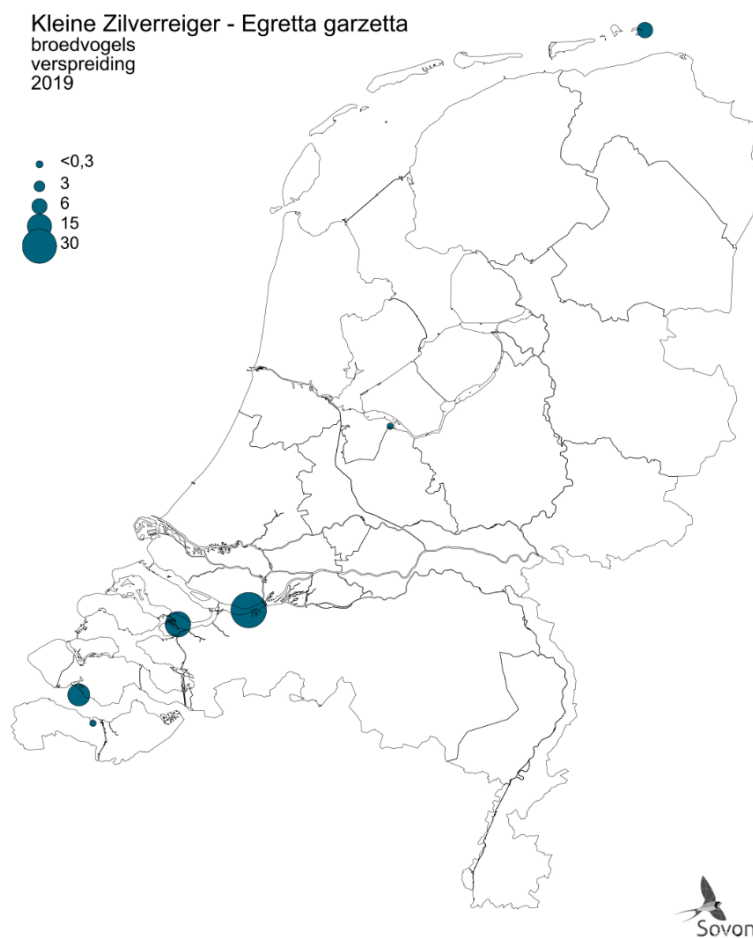
De populatieomvang overeenkomstig de GSvI bedraagt 65 paren. Afgezet tegen het huidige aantal (65 paren) betekent dit dat de populatie in de huidige situatie gelijk is aan de GRW voor de populatie.

III. Haalbaarheid

1. Beoordeling landelijke opgave

De Kleine Zilverreiger is een nieuwkomer in Nederland, hoewel de soort vrijwel zeker al in de middeleeuwen in Nederland heeft gebroed (Bijlsma *et al.* 2001). Gedurende de 20^e eeuw heeft de Kleine Zilverreiger, na een periode van intensieve bejaging tot aan het begin van die eeuw, zich flink kunnen uitbreiden in West-Europa. In de 18^e en 19^e eeuw werden zilverreigers op grote schaal bejaagd om veren voor de hoedenindustrie te bemachtigen. Na een incidenteel broedgeval in 1979 vestigde de soort zich vanaf 1994 weer (definitief) in ons land met jaarlijkse broedgevallen. Na een paar jaar kwam de vestiging goed op gang en groeide de populatie in hoog tempo, tot een piek van circa 175 paren in 2008. De jaren daarna namen de aantallen echter sterk af als gevolg van een serie koude winters en zijn vervolgens blijven schommelen rond de 65 paren, hoewel de jaarlijkse aantallen sterk kunnen variëren afhankelijk van het karakter van de winter. Sinds de vestiging van de soort is het zuidwestelijke Deltagebied veruit het belangrijkste broedgebied gebleven (figuur 2). Jaarlijks broeden er daarnaast nog lage aantallen in

het Waddengebied. Op andere locaties, zoals het Lauwersmeergebied, broedt de soort slechts incidenteel.



Figuur 2. Broedverspreiding van de Kleine Zilverreiger in 2019. Weergegeven is het aantal broedparen per kolonie (Sovon 2021).

2. Knelpunten en maatregelen

Knelpunten

Op dit moment zijn er op landelijk niveau geen belangrijke knelpunten die het behoud van de GsvI van de Kleine Zilverreiger in de weg staan, de aantallen lijken zich te hebben gestabiliseerd rond de GRW voor de populatie. Grote jaarlijkse schommelingen worden voor een belangrijk deel veroorzaakt door de weersomstandigheden in de winter (Boele *et al.* 2015; Kleefstra *et al.* 2009). Als dit in de toekomst een bepalende factor blijft voor de populatieaantallen, kan de Kleine Zilverreiger mogelijk profiteren van mildere winters als gevolg van klimaatverandering. De onderstaande analyse richt zich op behoud van de gunstige situatie.

Beheer en herstel-/verbetermaatregelen

- De Kleine Zilverreiger is, in tegenstelling tot de Grote Zilverreiger, een zeer actieve jager die op hoge snelheid achter prooi aanrent en voor geschikte foerageergebieden dus afhankelijk is van ondiep water. Met de aanleg van ondiepe zoetwaterpoelen, of het verlagen van waterstanden in bestaande diepere poelen, kan geschikte foerageerhabitat worden gecreëerd (Provincie Flevoland 2015).
- Het beperken van de oeverbegroeiing bij ondiepe poelen, bijvoorbeeld door middel van begrazing, maakt de zoetwaterplassen geschikter voor de Kleine Zilverreiger om in te foerageren (Provincie Flevoland 2015).
- Dominante aanwezigheid van volwassen karpers in ondiepe zoetwaterpoelen beperkt de aantallen van kleinere vissen en leidt tot vertroebeling van het water, waardoor een zichtjager als de Kleine Zilverreiger minder goed in staat is om prooi te vinden. Met bijvoorbeeld het tijdelijk verlagen van de waterstand en herinundatie kan de dominantie van volwassen karpers worden doorbroken (Provincie Flevoland 2015).

- In plaatsen waar vismigratie beperkt is door fysieke barrières kunnen vispassages worden aangelegd om de foerageergebieden van de Kleine Zilverreiger voedselrijker te maken (Provincie Flevoland 2015).
- Op plaatsen waar grondpredatoren aanwezig zijn en de Kleine Zilverreigers dus niet veilig op het vasteland kunnen broeden, kan aanleg en onderhoud van begroeide eilanden in zoetwaterplassen geschikte broedplaatsen voor de soort creëren (Castelijns 2007, Provincie Zuid-Holland 2015).
- Maatregelen om aanvaringen met hoogspanningsleidingen te voorkomen, de soort wordt als kwetsbaar beschouwd hiervoor (Buij *et al.* 2018).
- Door de aanwezigheid en het produceren van geluid door o.a. recreanten en verkeer kan de Kleine Zilverreiger bij sterke of aanhoudende verstoring een gebied gaan mijden. Wanneer verstoring voorspelbaar of beperkt is, wordt een gebied mogelijk alleen voor bepaalde perioden gemeden (Provincie Zeeland 2023). Om verstoring tegen te gaan kunnen gebieden tijdens de broedperiode afgesloten worden, of wandelpaden verlegd worden.

Regionale verschillen

Op lokaal niveau kunnen kolonies van de Kleine Zilverreiger sterk fluctueren en soms geheel verdwijnen, terwijl er op andere plaatsen weer nieuwe kolonies tevoorschijn komen. De oorzaak voor dit grillige voorkomen is niet altijd duidelijk, maar soms lijkt het verlies van geschikte nestplaatsen mee te spelen (Castelijns 2007, Provincie Zuid-Holland 2015).

Relevante ontwikkelingen op het vlak van beleid en beheer

In veel natuurontwikkelingsgebieden binnen het Natura 2000-netwerk en op gronden die behoren tot het Natuurnetwerk Nederland (NNN) wordt gestuurd op ontwikkeling van natte natuur. Dit gebeurt op grotere schaal onder andere via de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW), onderdeel van het Nationaal Waterprogramma 2022-2027. PAGW richt zich op het verbeteren van de ecologische waterkwaliteit, de aanleg van verloren en ontbrekende leefgebieden en verbindingen tussen de grote wateren en de inliggende natuurgebieden in de Zuidwestelijke Delta, het IJsselmeergebied, de Waddenzee (incl. Eems-Dollard) en de Rijn en Waal. Projecten met perspectieven zijn bijvoorbeeld Grevelingen en de Oostvaardersoevers. In het Zwin heeft een grote ingreep plaatsgevonden ('Uitbreiding Zwin'), waardoor de Zwingeel opnieuw breder en dieper is geworden en het natuurgebied 120 hectare groter wordt. Hiermee is het leef- en foerageergebied voor de Kleine Zilverreiger in het Zwin sterk toegenomen (Provincie Zeeland 2023).

Ontwikkelingen op biogeografische schaal

De Kleine Zilverreiger staat met de status 'Least Concern' niet als bedreigd te boek in Europa (Birdlife International 2021). Binnen de Europese populatie is wel een merkwaardige tegenstelling zichtbaar. Het verspreidingsgebied van de soort is, waarschijnlijk als gevolg van klimaatverandering, de afgelopen decennia sterk toegenomen richting het noorden, waardoor onder andere Nederland als broedgebied is bezet. Met name in Groot-Brittannië zijn zowel verspreidingsgebied als aantallen snel toegenomen. Over geheel Europa gezien neemt de soort echter in aantal af. Dit kan voornamelijk verklaard worden door afnames in een aantal van de belangrijkste kerngebieden, zoals Italië en het Iberisch schiereiland (Keller *et al.* 2020).

Kennisleemtes

Hoewel bekend is dat de jaarlijkse fluctuaties in broedparen voor een belangrijk aandeel afhankelijk zijn van de strengheid van de winter (Kleefstra *et al.* 2009), zijn er ook jaren met zachte winters waarna de populatie niet of beperkt groeit (van Bruggen & van Winden 2016), wat doet vermoeden dat er ook andere factoren meespelen die de aantalsschommelingen bepalen. Omstandigheden in de Sahel zijn een mogelijkheid (Zwarts *et al.* 2009), maar het is vooral nog niet bekend of de Nederlandse broedvogels zo ver naar het zuiden trekken.

Beoordeling haalbaarheid populatieomvang in 2050

Op dit moment bevindt de Kleine Zilverreiger zich in een GSvI en het toekomstperspectief is 'gunstig'. In samenhang met de momenteel stabiele trend in Nederland en mogelijk verbeterende omstandigheden voor de soort als gevolg van klimaatverandering, waardoor strenge winters schaarser worden, kan behoud van het gunstige niveau van 65 paren als haalbaar worden beoordeeld.

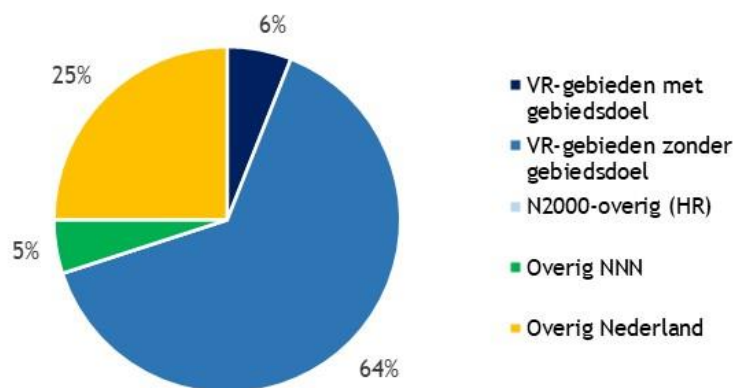
3. Advies landelijk doel

De populatieomvang bij een GSvI bedraagt 65 broedparen. Dit is gelijk aan de populatieomvang van 65 broedparen die momenteel in Nederland aanwezig is. De korte termijntrend is stabiel en het toekomstperspectief is als gunstig beoordeeld. Het advies is daarmee om het landelijk doel op 65 broedparen te stellen.

IV. Regionale opgave

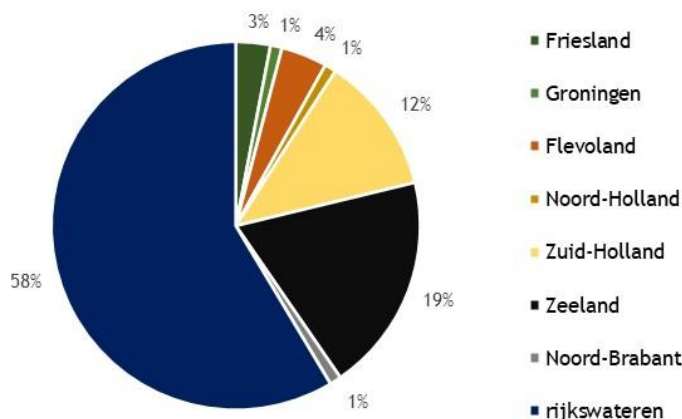
1. Actueel voorkomen

In de afgelopen zes jaar (2015-2020) broedde driekwart van alle Nederlandse Kleine Zilverreigers in het Natura 2000-netwerk of in overige natuurgebieden (figuur 3). Veruit het grootste deel van deze vogels broedde in vogelrichtlijngebieden zonder gebiedsdoel voor de soort.



Figuur 3. Aanwezigheid in de afgelopen zes jaar (2015-2020) in onder de Vogelrichtlijn aangewezen Natura 2000-gebieden met een instandhoudingsdoel voor de Kleine Zilverreiger als broedvogel, de overige vogelrichtlijngebieden, overige Natura 2000-gebieden (habitatrictlijngebieden), overig Natuurnetwerk Nederland (NNN) en overig Nederland (buiten N2000/NNN).

In figuur 4 wordt de verdeling gepresenteerd over de provincies en de rijkswateren. Het provincie-aandeel is exclusief rijkswateren, de aantallen in het rivierengebied worden wel aan de provincies toegekend. Voor deze indeling is gekozen omdat provincies en RWS (rijkswateren) de voortouwnemers voor de beheerplannen zijn. Te zien is dat meer dan de helft van de Nederlandse Kleine Zilverreigers binnen de rijkswateren broedt. Belangrijke gebieden buiten de rijkswateren liggen met name in de provincies Zeeland en Zuid-Holland.



Figuur 4. Aanwezigheid van de Kleine Zilverreiger als broedvogel in de afgelopen zes jaar (2015-2020) per provincie (exclusief rijkswateren) en in de rijkswateren. De rijkswateren zijn gedefinieerd als het voortouwgebied van RWS.

De meeste belangrijke broedgebieden van de Kleine Zilverreiger liggen in de Zuidwestelijke Delta (tabel 3). De gebieden Krammer-Volkerak, Sloegebied en omgeving en Hollands Diep bevatten samen ruim twee derde van de Nederlandse populatie. Hoewel de kolonies in Sloegebied en omgeving en begraafplaats Yerseke net buiten N2000-gebied broeden, vallen belangrijke foerageergebieden in de omgeving wél binnen N2000-gebieden (Westerschelde & Saefthinghe, Oosterschelde). In Voornes Duin, voorheen het belangrijkste broedgebied van de soort in Nederland, komen tegenwoordig nog maar lage aantallen voor en in de Oostvaardersplassen is de kolonie die daar vanaf het jaar 2000 tot circa 2010 broedde inmiddels geheel verdwenen.

Tabel 3. De belangrijkste broedgebieden van de Kleine Zilverreiger in de periode 2015-2020 alsmede overige Natura 2000-gebieden met een instandhoudingsdoel (IHD) voor deze soort. Het procentueel aandeel in de Nederlandse broedpopulatie is indicatief weergegeven. VR = (mede) onder de Vogelrichtlijn aangewezen als Natura 2000-gebied, VR* = VR-gebied met een instandhoudingsdoel voor de Kleine Zilverreiger als broedvogel, HR = in het kader van de Habitatrichtlijn aangewezen als Natura 2000-gebied (indien >5%), NNN = Natuurnetwerk Nederland (indien >5%), overig = overig Nederland, rw = rijkswateren (voortouwnemer RWS), IHD = huidige instandhoudingsdoel, - = geen IHD.

Gebied	Status	Regio	Aantal (paren)	Aandeel in NL	IHD (paren)
Krammer-Volkerak	VR/HR	rw	17	27%	-
Sloegebied en omgeving	overig	Zl	14	22%	-
Hollands Diep	VR/HR	rw	13	20%	-
Waddenzee	VR/HR	rw	7	11%	-
Voornes Duin	VR*/HR	ZH	4	7%	15
De Braakman, Braakmankreek	NNN	Zl	3	5%	-
Lauwersmeer	VR	Gr	2	3%	-
Begraafplaats Yerseke	overig	Zl	2	3%	-
Zoommeer	VR	rw	1	1%	-
Oostvaardersplassen	VR*	Fl	0	0%	20

De Kleine Zilverreiger broedt hoofdzakelijk in natuurgebieden en daar waar de soort buiten deze gebieden broedt, zijn de natuurgebieden nog wel een belangrijk onderdeel van het foerageergebied. Het is voor het behoud van de Nederlandse broedpopulatie dan ook van belang dat er in natuurgebieden genoeg geschikte foerageergebieden aanwezig zijn in de vorm van ondiepe plassen die rijk zijn aan ongewervelden en kleine vissen. Daarnaast dienen er in de buurt geschikte broedlocaties aanwezig te zijn die niet te bereiken zijn door grondpredatoren, zoals begroeide eilanden.

2. Advies voor regionale opgave voor 2050

Het voorgestelde landelijke doel voor 2050 vormt het uitgangspunt voor de regionale opgaves. De opgave wordt verdeeld naar rato van het aandeel van de regio in de landelijke populatie, tenzij er redenen zijn om daar gemotiveerd van af te wijken. Dat kan door verschillen in regionale trends (makkelijker te realiseren in regio's waar de soort het beter doet), verschil in areaal potentieel leefgebied en/of de nabijheid van bronpopulaties voor herstel. Bij de Kleine Zilverreiger is er geen reden om af te wijken van de verdeling op basis van het huidige regioaandeel in het landelijke totaal. Omdat er voor de Kleine Zilverreiger geen aanvullende landelijke opgave is, is er ook geen aanvullende regionale opgave (tabel 4). In beginsel kan dan worden gestuurd op behoud, waarvoor informatie over de actuele regionale aantallen houvast biedt. Hierbij is uit voorzorg geen rekening gehouden met de instandhoudingsdoelen van 20 broedparen in de Oostvaardersplassen en 15 broedparen in Voornes Duin, omdat de actuele aantallen daar ver onder blijven. In de meeste gevallen geldt dat de broedparen die buiten de rijkswateren broeden vaak een voedselrelatie hebben met gebieden daarbinnen, en daar ook kunnen gaan broeden (bijvoorbeeld op de Marker Wadden in plaats van in de Oostvaardersplassen). De regioaantallen buiten de rijkswateren dienen dus steeds in samenhang met gebieden daarbinnen te worden beschouwd. Wegens sterke jaarlijkse aantalsschommelingen zijn de trends per regio niet met voldoende zekerheid te bepalen.

Tabel 4. Voorstel voor opgave (aantal paren) per regio (rijkswateren en provincies exclusief aandeel rijkswateren) van de populatie van de Kleine Zilverreiger als broedvogel voor 2050. De rijkswateren zijn gedefinieerd als het voortouwgebied van RWS. Tevens weergegeven zijn de huidige populatieomvang, het procentueel aandeel in de Nederlandse broedpopulatie en de korte termijntrend. De trend heeft betrekking op de provincies inclusief de rijkswateren. De verdeling van het huidige aantal paren over de regio's is als vertrekpunt gehanteerd voor de regionale opgaves. n.b. = niet bepaald, ? = onvoldoende gegevens beschikbaar voor trendanalyse.

Regio	Huidige populatie (2015-2020)	Landelijk aandeel regio (2015-2020)	Trend (2009-2020)	Voorstel regionale opgave 2050
rijkswateren	37	58%	n.b.	37
Zeeland	12	19%	?	12
Zuid-Holland	8	12%	?	8
Flevoland	3	4%	?	3
Friesland	2	3%	?	2
Groningen	1	1%	?	1
Noord-Brabant	1	1%	?	1
Noord-Holland	1	1%	?	1
Landelijk	65	100%	stabiel	65

V. Prioritering

De Kleine Zilverreiger bevindt zich als broedvogel in een GSvI en er zijn voor zover bekend geen belangrijke potentiële conflicten met landelijke doelen of gebiedsdoelen met habitattypen en/of andere soorten. Er is daarmee geen aanleiding om via prioritering in enige vorm bij te sturen.

Literatuur

- BIRDLIFE INTERNATIONAL. 2021. European Red List of Birds. Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg.
- BIJLSMA R. G., HUSTINGS F. & CAMPHUYSEN C. J. 2001. Algemene en schaarse vogels van Nederland (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht.
- BOELE A., VAN BRUGGEN J., HUSTINGS F., KOFFLIJBERG K., VERGEER J.W. & VAN DER MEIJ, T. 2015. Broedvogels in Nederland in 2013. Sovon-rapport 2015/04. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- VAN BRUGGEN J. & VAN WINDEN E. 2016. Kleine Zilverreiger, het kan vriezen en dooien. Sovon-Nieuws 29: 3-4.
- BUIJ R., JONGBLOED S., VAN DER JEUGD H., KLOP E., LAGERVELD S., LIMPENS H., MEEUWSEN H., OTTBURG F., SCHIPPERS P., TAMIS J., VERBOOM J., VAN DER WAL T., WEGMAN R., WINTER E. & SCHOTMAN A. 2018. Kwetsbare soorten voor energie-infrastructuur in Nederland; Overzicht van effecten van hernieuwbare energie-infrastructuur en hoogspanningsleidingen op de kwetsbaarste soorten vogels, vleermuizen, zeezoogdieren en vissen, en oplossingsrichtingen voor een natuurinclusieve energietransitie. Wageningen Environmental Research Rapport 2883. CASTELIJNS H. 2007. Broedresultaten Kleine Zilverreigers Braakmanpolder. Steltkluut 5: 8-10.
- KELLER V., HERRANDO S., VOŘÍSEK P., FRANCH M., KIPSON M., MILANESI P., MARTÍ D., ANTON M., KLVAŇOVÁ A., KALYAKIN M. V., BAUER H.-G. & FOPPEN R. P. B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. European Bird Census Council & Lynx Edicions, Barcelona.
- KLEEFSTRA R., HORN H., LEOPOLD M. & OVERDIJK O. 2009. Kleine Zilverreigers in de Waddenzee. Limosa 82: 158-170.
- MINISTERIE VAN LNV. 2006. Natura 2000 doelendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.
- PROVINCIE FLEVOLAND. 2015. Natura 2000-beheerplan Oostvaardersplassen (78).
- PROVINCIE ZEELAND. 2023. Natuurdoelanalyse Zwin en Kievittepolder. Versie mei 2023.
- PROVINCIE ZUID-HOLLAND. 2015. Beheerplan bijzondere natuurwaarden Voornes Duin.
- SOVON VOGELONDERZOEK NEDERLAND. 2018. Vogelatlas van Nederland. Broedvogel, wintervogels en 40 jaar verandering. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.
- VOGEL R., FOPPEN R., VAN DEN BREMER L., VAN TURNHOUT C.A.M. & VAN ROOMEN M. 2021. Methodiek voor de bepaling van de staat van instandhouding van vogels. Sovon-rapport 2021/26. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

ZWARTS L., BIJLSMA R. G., VAN DER KAMP J. & WYMENGA E. 2009. Living on the edge. Wetlands and birds in a changing Sahel. KNNV Uitgeverij, Utrecht.

Geraadpleegde websites

SOVON VOGELONDERZOEK NEDERLAND. 2021. Kleine Zilverreiger.
<https://stats.sovon.nl/stats/soort/1190>. Geraadpleegd op 11/11/2021.